

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

BOLALARGA MILLIY QADRIYATLAR VOSITASIDA TA'LIM-TARBIYA BERISH

Jamila Atamirodova

JDPU o'qituvchisi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada bolalarda milliy qadriyatlar vositasida axloqiy sifatlarni shakllantirish, bolaning xulq madaniyati, ularning ongli faoliyati, bilim saviyasi, e'tiqodi – tarixiy tajribalarga, an'analar, udumlar va urf-odatlariga munosabati darajasida tarkib toptirish, milliy qadriyatlarimiz bo'lmish an'analar, udumlar va urf-odatlarni o'rganish, oila, maktabgacha ta'lim tashkiloti, jamoatchilik hamda mahallalarda amalga oshirilgan ishlar haqida so'z boradi

Kalit so'zlari: ota-ona, oila, bola, odob-axloq, qadriyat, faoliyat, xulq, madaniyat, mehnat, burch, an'ana, udum, urf-odat, ta'lim-tarbiya.

Аннотация:

В данной статье формирование нравственных качеств у детей средствами национальных ценностей, формирование содержания на уровне нравственной культуры детей, их сознательной деятельности, уровня знаний, веры - отношения к историческому опыту, традициям, обычаям и традициям, традиции, являющиеся нашими национальными ценностями, изучение обычаев и традиций, семья, организация дошкольного образования, общинная и соседская деятельность.

Annotation:

This abstract is about, the formation of moral qualities in children by means of national values, the formation of content at the level of children's moral culture, their conscious activity, level of knowledge, faith - attitude to historical experiences, traditions, customs and traditions, traditions that are our national values, the study of customs and traditions, family, pre-school education organization, community and neighborhood activities are discussed.

Har bir pedagogik muammoning o'ziga xos samarali yo'nalishlari mavjud bo'lib, mazkur muammoni hal etish yo'llarini belgilab beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni har tomonlama shakllangan, barkamol shaxs qilib

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

tarbiyalash maqsadida amalga oshiriladigan ta'lim-tarbiya jarayonining o'ziga xos yo'llari mavjud.

Axloqiy sifatlarni va madaniyatni shakllantirishning samarali yo'llariga bolalar faoliyati, oila a'zolari, tarbiyachi faoliyati, tarbiyachi va bolalar o'rtasidagi munosabatlar, bolalar bilan tengqurlari o'rtasidagi munosabatlar, ular faoliyatining mazmuni kiradi. Ya'ni yaxshi tarbiyachining faoliyati uni rang-barang, qiziqarli, maqsadli, izchil tashkil etishga bog'liq. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda asosan, mashg'ulotlar, o'yin, sayr, kuzatishlar hamda madaniy-maishiy faoliyat jarayonida xulq madaniyati shakllantiriladi. Bunday yo'nalish, ayniqsa, milliy qadriyatlar asosida samarali kechadi. Milliy qadriyatlarimiz bo'lmish an'analar davomida bolalarning fikri, qarashlari, his-tuyg'ulari, xohishi, irodasi, tafakkuri, dunyoqarashi, xulq madaniyati rivojlanib boradi.

Bolalarning his-tuyg'alari va ularni namoyon etuvchi sezgi va kayfiyatlar yig'indisi amaliy faoliyat negizini tashkil etib, ularning atrof-olamga, ijtimoiy ong shakllariga munosabati natijasida xalqning ma'naviy qadriyatlarida namoyon bo'ladi. Masalan, an'analarimizdan biri bo'lgan hasharni olaylik. Bu faoliyat jarayonida bola oilada yoki maktabgacha ta'lim tashkilotida uning natijasini ko'radi va bajargan ishidan, kattalar oldida mehnat faoliyati natijasidan faxrlanadi. Kattalarning irodasiga, xatti-harakatiga qarab o'rnak oladi, hayotida tenglashishga, izdosh bo'lishga harakat qiladi. Bunday munosabatlar asosida bolalarning xulqi, madaniy dunyosi shakllanib boradi. Shunday ekan, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar xulq madaniyati, ularning ongli faoliyati, bilim saviyasi, e'tiqodi – tarixiy tajribalarga, an'analar, udumlar va urf-odatlariga munosabati darajasida tarkib topadi va egallangan nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalar turmush faoliyatida, o'zining jamoatchilik, maktabgacha ta'lim tashkiloti, oila, do'stlari oldidagi burch va vazifalarini bajarishlarida namoyon bo'ladi. Bolaning xulq madaniyati o'zini tuta bilishi, so'zlashish qoidalariga rioya etishi, yurish-turishi, turmushida, ya'ni faoliyat jarayonida amlaga oshadi va rivojlanib boradi.

Milliy qadriyatlarimiz bo'lmish an'analar, udumlar va urf-odatlarni o'rganish, oila, maktabgacha ta'lim tashkiloti, jamoatchilik hamda mahallalarda qiziqarli holda amalga oshiriladi. Bolalarni qiziqtiradigan milliy qadriyatlarimiz vositasida diafilmlar, rangli-rasmlar kitoblar, bolalar uchun madaniy dam olish markazlari kichkintoylar shaxsining ma'naviy ehtiyojlarini, qiziqishlarini va manfaatlarini qondirish uchun imkoniyat yaratadi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Milliy qadriyatlarimiz an'analar, udumlar, urf-odatlar asosida bolalarda insoniy qiziqishlarni ko'ra bilishi, his etishi, milliy xalq madaniyatini o'rganish, o'zligini anglashga ehtiyoj sezish, inson mehnatining o'rnini to'g'ri tushunish, insonparvarlik, mehr-oqibat, iymon-e'tiqod, o'z Vatani sevish va uni e'zozlash, Vatanga muhabbat, sadoqat, ota-ona, qarindosh-urug'lar, keksalarga hurmat, kichiklarni asrash va boshqalarga muruvvatli, saxovatli bo'lish kabi fazilatlar shakllantirilib boriladi. Demak, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda milliy qadriyatlar vositasida oilaviy, maishiy, axloqiy sifatlarni va madaniyatni shakllantirishda ijtimoiy ong, yaratiladigan madaniy muhit, amalga oshiriladigan faoliyat turlarida pedagogik shart-sharoitlarga amal qilish talab etiladi. Bular: milliy qadriyatlarni o'rganishda o'zaro samimiy muloqot, bir-birini hurmat qilish; madaniy muhit yaratishda sog'lom psixologik sharoit yaratish, zo'riqish, majburlash, rejaga to'liq amal qilishga chek qo'yish, ya'ni faoliyatning rang-barangligi, mazmunan boyligiga e'tibor berish.

Demak, axloqiy sifatlarni va madaniyatni shakllantirishda ta'lim-tarbiya tizimini – madaniy muhit, madaniy faoliyat bosqichlaridan iborat andazasini tashkil etish, ularni har tomonlama anglashga, milliy qadriyatlarni saqlashga imkoniyat yaratadi.

Bolalar ma'naviy dunyosining o'ziga xos xususiyatlaridan yana biri – kattalarni obro'li inson, namuna deb bilishlari, maslahat olishlari, taqlid qilishlari va lozim bo'lgan paytda har qanday yordamni olishlariga ishonch hosil qilishlari. Hech qanday tarbiya uslubi, bolalarga namuna kuchidek ta'sir ko'rsata olmaydi. Namuna taqlid uchun asosiy manba rolini o'ynaydi. Shaxsiy namuna esa tarbiya berish sifatida o'sib kelayotgan yosh avlodning ongi va xulqiga ta'sir ko'rsatuvchi katta yoshdagi kishilar xatti-harakatlari va boshqa faoliyatlari majmui. Kattalarning namuna sifatidagi tarbiyaviy ta'siri shuning uchun ham muhimki, ular aynan bolalarning taqlid qilishi uchun jonli manba bo'lib hisoblanadi.

Milliy qadriyatlarimizdan biri bo'lgan mehmon kutish qoidalarini olaylik. Har bir xonadonga, albatta, mehmon kelib turadi. Uyga mehmon kelganda qo'lga suv quyib yuvdirganlar, ketishdan oldin ham qo'llariga suv quyib kuzatganlar. Qo'lini yuvgach, mehmonlar "Rahmat, baraka top, murodingga yet" deb duo qilishgan. Shunday iboralar haligacha saqlanib kelinmoqda va avlod-dan-avlodga o'tib, ular ongiga singib ketgan. Yoki mehmon kelsa, oyoq kiyimini o'ngarib, tartibli qo'yishi, ketayotganda "Xush kelibsiz, yana kelib turing!" kabi iboralar bolalarni tarbiyalab boradi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Agar oilada ota-ona bilan bolalar o'rtasida o'zaro muloqot uchun shart-sharoitlar mavjud bo'lib, qon-qarindoshlik munosabatlari amaliyotda yaxshi bo'lsa, ota-onalar obro'li bo'lib, tarbiya usullaridan foydalana olsalar, bunday oilada bolalar erkin kamol topadilar, o'z mulohazalarini ham ochiq, ro'y-rost aytishdan tortinmaydilar. Bola kattalarning so'zlari, xatti-harakatlari, ya'ni berayotgan va'dalari, yurakdan qilinayotgan muomalalariga yoki do'qpo'pisalaridan qat'i nazar, ularga ishonishi lozim. Masalan, bolaga uy-ro'zg'or ishlarida ota-onalarning topshiriqlarini o'z vaqtida bajarganligi va hokazolar uchun dam olish kuni kino yoki teatrga olib borishga va'da berilgan bo'lsa, har qanday qiyinchiliklarga qaramasdan, va'daning ustidan chiqishi lozim. Oiladagi ijobiy an'analarni bajarish jarayonida katta yoshdagi kishilarning namunasi bolalarni o'ylashga, fikrlashga, ijtimoiy hayotni tushunishga yo'llaydi. Chunki an'analar, udumlar va urf-odatlar ma'naviy omillar sifatida bolalarga hayotning u yoki bu jabhasida o'zining yoki boshqalarning xulqiy muammosini baholashga yordam beradi. Bunda oilada va maktabgacha ta'lim tashkilotidagi an'analar, udumlar, urf-odatlarni qo'llagan holda qiziqarli tadbirlarni tez-tez o'tkazib turish, bolalar tarbiyasiga ijobiy ta'sir etadi. Bunday samarali yo'llar bolalarni boshqalarga hurmat-ehtirom bilan muomala qilish, madaniyatli bo'lishda asosiy rol o'ynaydi. Natijada, milliy qadriyatlar vositasida yurish-turish, o'zini tuta bilish, madaniy muomalada ijobiy sifatlar tarkib topadi. Bu xislatlar nazarimizda bolalari bilan do'st, ularga diqqat-e'tibor bilan qaraydigan, qayg'ulariga hamdard, xursandchiliklarini baham ko'ruvchi, sabr-toqatli ota-onalar bo'lgan oilalarda mustahkamlanadi.

Axloqiy sifatlarni shakllantirish quydagi **yo'nalishlarda bajarilsa, uning samaradorligi yanada oshadi:**

-maktabgacha ta'lim tashkiloti o'zining barcha tarbiyaviy faoliyatini oiladagi tarbiya jarayoniga izchil yo'naltira olsa;

- tarbiyachilar jamoasi oila bilan o'zaro hamkorlikda milliy qadriyatlar asosida axloqiy sifatlarni tarbiyalash talablarini to'g'ri tashkil eta olsa;

- mahalla, maktabgacha ta'lim tashkiloti, oila, (maktabgacha ta'limi bo'limi) jamoatchilikni tarbiya jarayonida bir maqsadga yo'naltira olsa;

- oila an'analari, udumlari va urf-odatlaridan foydalanishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va tarbiyachilar hamda bolalar hamkorligi o'rnatilsa.

Bu masalalarni ijobiy hal etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlari, mahalla qo'mitasi, xalq ta'limi bo'limlarining tarbiyaviy imkoniyatlari kengayotgan davrda chnada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Demak,

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Dec., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

mamlakatimizda umumiy ta'lim-tarbiya mazmunini sifat jihatdan tibdan isloh qilish, aniqrog'i, yangilash asosida bolalarni har tomonlama kamol toptirish uchun alohida tarbiyaviy bilim berishni har qachongidan ham yuqori saviyaga ko'tarish bizning muqaddas burchimiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov I. "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch" .T.: "O'zbekiston" 2008 yil.
2. O'zbekiston Respublikasining "Bola xuquqlari kafolatlari to'g'risida"gi qonun T. O'zbekiston. 2004 y.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat. (o'quv qo'llanma). T.: Nizomiy TDPU. 2003. 146 bet.
4. Asqarova O'.. Pedagogikadan amaliy mashg'ulotlar masalalari. O'quv –uslubiy qo'llama. T.: "Istiqlol" nashriyoti. 2005y. 112b.
5. Ahmedova M.E.. Pedagogik nazariyasi va tarixi (Pedagogika tarixi). T.: Tafakkur –bo'ston. 2011 yil. 12-28b. Adadi-500.
6. Muhammadova Z. Pedagogik maxorat asoslari. T.: TNB kitob. 2009.
7. Yo'ldoshev J.G'.. S.A.Usmonov. Pedagogik texnologiya asoslari. Qo'llanma. T.: O'qituvchi. 2004y.104b.
8. Ibragimov X.va boshqalar. Pedagogika nazariyasi. Darslik.T.: fan va texnologiya. 2006y.288 b
9. Safarov O. Oila ma'naviyati. T.: Ma'naviyat. 2009y.

